

Odkaz staveb zaniklých po roce 1945 v Pořejově na Tachovsku na příkladu čp. 7

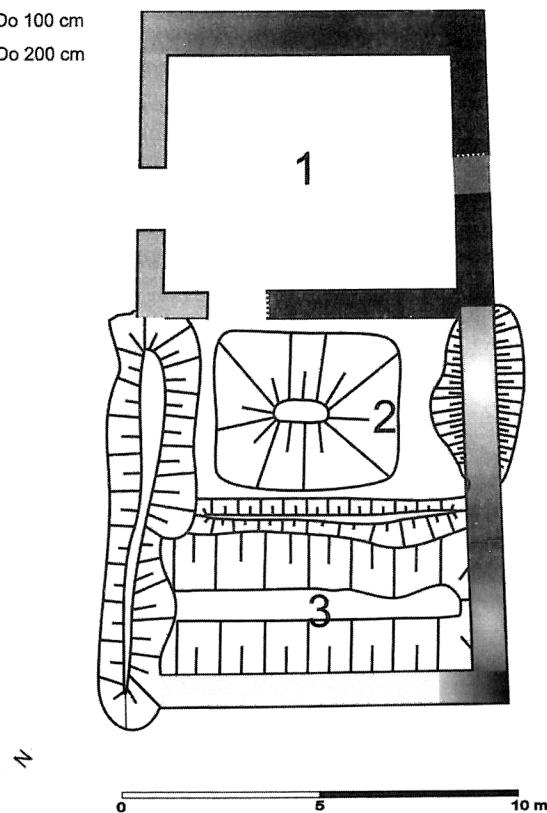
Radek Balý

V tomto příspěvku jsou prezentovány výsledky nedestruktivního archeologického výzkumu vesnické usedlosti v zaniklé vsi Pořejov (Purschau), která leží 6 km jihozápadně od města Tachov. Lokalita je situována v pramenné pánvi v nadmořské výšce dosahující 600 až 630 m n. m. mezi Plešivcem (765 m n. m.) na jihu, Pořejovským vrchem (707 m n. m.) na jihovýchodě, Brtníkem (678 m n. m.) na severu a vrchem sv. Anny (694 m n. m.) na západě. Pořejov patří do početné skupiny vesnic na Tachovsku, zaniklých po roce 1945 v souvislosti s odsunem německé národnostní menšiny. Na přítomnost vesnice dnes poukazují především destrukce zděných konstrukcí bývalých usedlostí, které jsou ve většině případů dochovány v podobě reliéfních tvarů, méně často se setkáváme s většími partiemi stojících staveb. Celý intravilán pokrývá náletový porost s pozůstatky původní vegetace.

Cílem výzkumu bylo získání informací o stavební podobě vesnice, uspořádání usedlostí a o archeologických

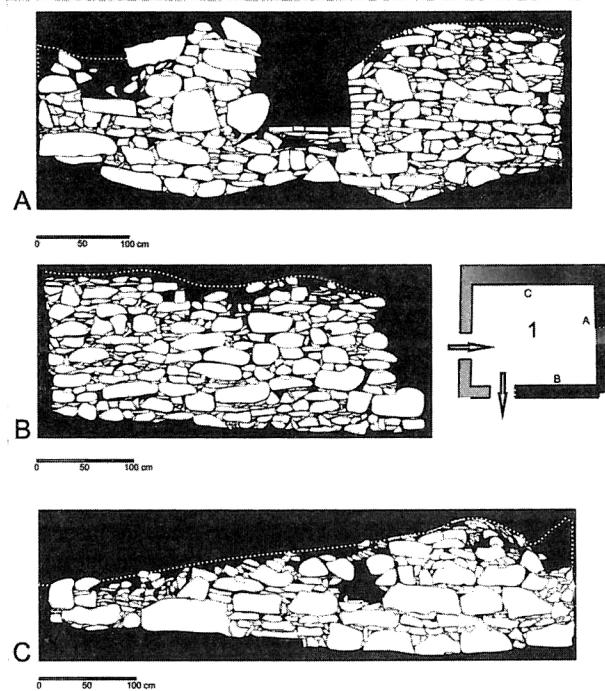
Výška stojícího zdíva

Do 15 cm
Do 50 cm
Do 100 cm
Do 200 cm

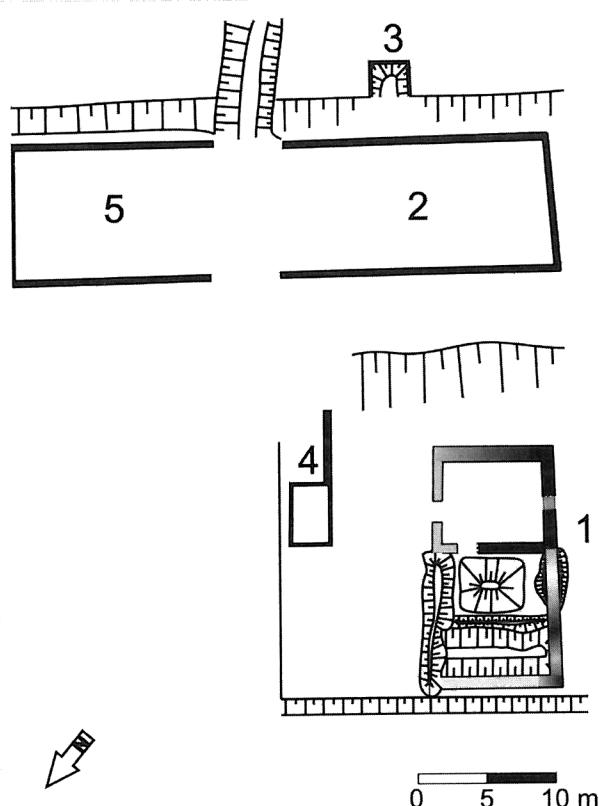
Obr. 1: Pořejov (okr. Tachov), půdorys domu v usedlosti čp. 7 s uvedenou výškovou škálou dochovaného zdíva. 1 – chlév, 2 – kuchyně a síň, 3 – světnice.

transformacích, které probíhají již více než 50 let. Jako vzorek byla zvolena usedlost čp. 7, jejíž výzkum se stane východiskem dalšího bádání. Při terénním nedestruktivním výzkumu jsme kombinovali dokumentaci reliéfních tvarů („archeologizované“ pozůstatky staveb) a stojících konstrukcí. Kromě zaměření půdorysu reliktu pomocí digitálního pásma a stanice GPS byla provedena také fotogrammetrická dokumentace zdíva dochovaného v nadzemních partiích (obr. 1, 2).

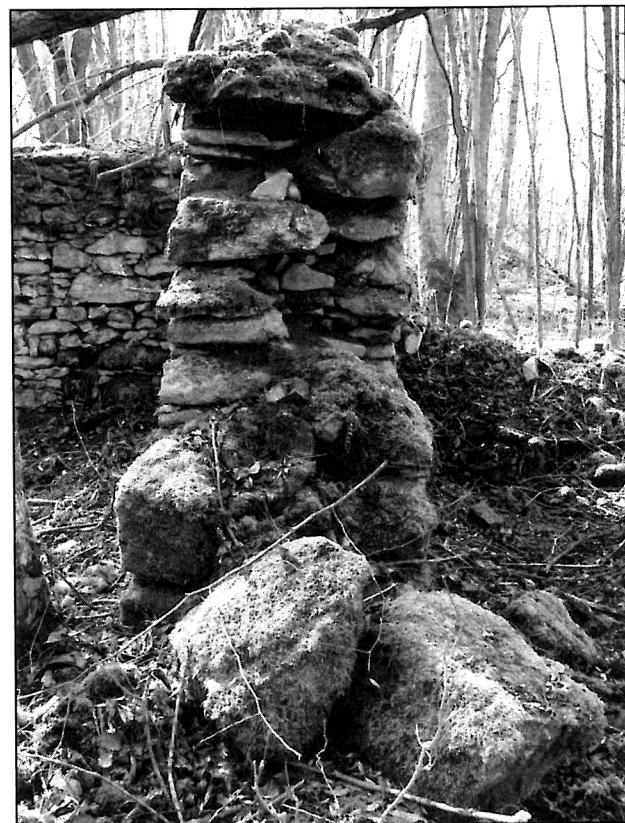

Obr. 2: Pořejov (okr. Tachov), kresebný výstup kolmého (fotogrammetrického) snímkování zdí ve chlévu čp. 7.

Nejlépe dochovanou stavbou je štítově orientovaný trojdílný chlévní dům (18 x 9 m), jehož kamenné a smíšené zdí o tloušťce 0,7 m se místy dochovalo až do výšky 2 m. Cihlová destrukce konvexního tvaru představuje zřejmě těleso zříceného komínu, a indikuje tak černou kuchyni v zadní části síně. Světnice obrácená do návsi byla podsklepena, o čemž svědčí výrazný konkávní útvar. V prostoru destrukce komínového tělesa mezi černou kuchyní a síní se nachází fragment sporáku. Nejzachovalejší částí domu je chlév, který vymezují po celém jeho obvodu dosud stojící relikty zdíva, včetně dvou vstupních a jednoho okenního otvoru. Dochoval se též žlab s dvojicí oček pro uvázání dobytka (jihovýchodní stěna). Terén je v důsledku zánikových procesů zvýšen o 40 – 50 cm (úroveň podlahy lze odhadnout podle žlabu). Zdivo chléva je z lomového a sbíraného kamene nepravidelného tvaru. Líce zdíva jsou tvořeny hrubě opracovanými velkými kameny

Obr. 3: Pořejov (okr. Tachov), zjištěné relikty na parcele čp. 7. 1 – obytná jednotka, 2 – stodola, 3 – prostor pro mlat, 4 – jímkna, 5 – stodola patřící k čp. 6.

Obr. 5: Pořejov (okr. Tachov), čp. 7, detail profilu lícovaného zdiva, tvořící stěnu mezi chlévem a kuchyní (foto autor 2006).

Obr. 4: Pořejov (okr. Tachov), pohled na relikty domu čp. 7 od východu (foto autor 2007).

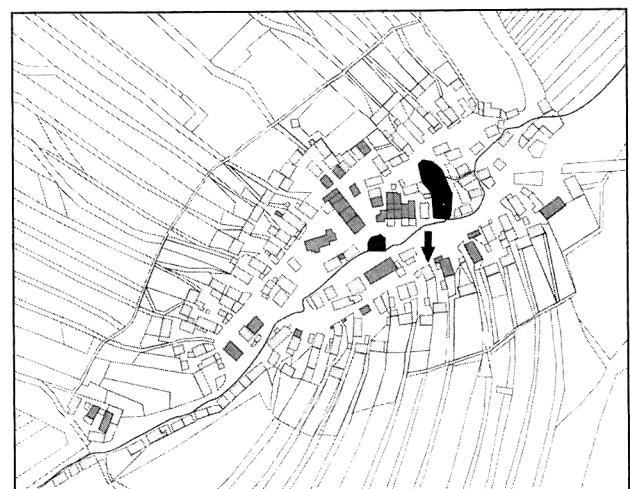

Obr. 6: Pořejov (okr. Tachov), čp. 7, pohled na relikt betonové podezdívky stodoly od východu (foto autor 2006).

a bloky, mezery jsou vyplněny drobnými neopracovanými ústupy a jádro zdí tvoří drobnější kusy pojene maltou (obr. 5).¹ Tato konstrukce je poměrně stabilní i po značných transformačních procesech. Naproti vstupu do chléva se ve dvoře nachází vybetonované hnojiště.

Zadní část parcely zaujímala velká průjezdní stodola dřevěné konstrukce, ze které se dochovala betonová podezdívka vymezující lichoběžníkový půdorys o stranách 24 a 10 metrů (obr. 6). Ze stodoly se vyjíždělo do úvozu, který dále pokračuje na pole k příslušnému úseku záhumenice plužiny. Přímo za stodolou se nachází objekt s kamennou destrukcí pravidelného obdélného tvaru, který je zahlouben do svahu. Pravděpodobně se jedná o prostor pro motor mlátičky obilí. Ohraničení parcely kamennou zdí nebylo doloženo, a můžeme proto předpokládat ohrazení dřevěným plotem.

Na mapě stabilního katastru z roku 1838 je ještě vyznačen starší objekt spalné konstrukce.² Dům proto můžeme zařadit rámcové do 2. poloviny 19. století, kdy starší dřevěné stavení nahradila zděná stavba. Historii gruntu můžeme sledovat na základě psaných pramenů až k roku 1721, kdy je jako osedlý uváděn Andreas Biermayer.³

Obr. 7: Pořejov (okr. Tachov) výřez mapy stabilního katastru. Šipka označuje usedlost čp. 7 (kresba autor).

¹ Škabráda, J.: Konstrukce historických staveb. Praha 2007, s. 22.

² www.archivnimapy.czuk.cz.

³ Schön, K.: Besitzerlisten des Dorfes Purschau bei Tachau in Westböhmen. Straubing 1968.

Das Vermächtnis der nach 1945 in Pořejov im Bezirk Tachov verschwundenen Bauten am Beispiel der Nr. 7

Radek Balý

Dieser Beitrag befasst sich mit der detaillierten Dokumentation des Wohnstallhauses Nr. 7 im Dorf Pořejov im Bezirk Tachov. Das Dorf ging nach 1945 im Zusammenhang mit dem Transfer der deutschen Bevölkerung unter. Zur Dokumentation der stehenden Mauern wurde die Methode der ländlichen Fotogrammetrie verwendet, deren digitalisierten Ausgaben für die zukünftige Forschungstätigkeit verwendet werden können; vor allem für die Verfolgung der archäologischen Transformation der oberirdischen Teile der Anlage.

In dem dreiteiligen Wohnstallhaus Nr. 7 kann man den Stall direkt von dem Flur betreten. Die Umfassungsmauern bestehen aus großen unregelmäßigen Steinblöcken, wobei die Spalten mit kleinen unbearbeiteten Steinsplittern ausgefüllt sind. Die Vorderseiten der Mauern umfassen grob bearbeitete Steine, wobei den Innenraum der Mauern kleinere, mit Mörtel verbundene Stücke ausfüllen. Dank ihrer Substanz ist diese Konstruktion stabil auch nach den wesentlichen Transformationsprozessen, die bereits eine Rückumwandlung des Mörtels zum Sand verursachten. Die Umgestaltung des Hauses Nr. 7 kann ungefähr in die 70. Jahre des 19. Jahrhunderts datiert werden. Der Stall mit seinen bis 2 m hohen Mauern hat die Maße 6 x 6 m. Das wuchtige Konvexgebilde inmitten des Teils 2 weist auf den eingestürzten Schornstein hin. Auf der Parzelle des Hauses Nr. 7 wurde eine Grube festgestellt, die eine indirekte Verbindung zum Stall hat. Hinten auf der Parzelle stand eine wahrscheinlich hölzerne Scheune, die an der Oberfläche von einer Grundmauer aus Beton angedeutet wird. Die Scheune hat eine direkte Verbindung zum Hohlweg, der nach hinten zum Ackerland führt. Es ist nicht gelungen, die Grenzen der zum Anwesen Nr. 7 gehörigen Parzelle in der Form einer Umfassungsmauer festzustellen. Man kann hier einen Holzzaun vermuten.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Pořejov (Bez. Tachov), Grundriss der Wohneinheit Nr. 7 mit der angegebenen Skala des erhaltenen Mauerwerks. **1** – Stall, **2** – Küche und Flur, **3** – Stube.

Abb. 2: Pořejov (Bez. Tachov), Zeichnungsausgabe der senkrechten (fotogrammetrischen) Aufnahme der Mauern im Stall Nr. 7.

Abb. 3: Pořejov (Bez. Tachov), festegestellte Relikte auf der zum Anwesen Nr. 7 gehörigen Parzelle. **1** – Wohneinheit, **2** – Scheune, **3** – Dreschbodenraum, **4** – Grube (Reservoir), **5** – Scheune des Anwesens Nr. 6.

Abb. 4: Pořejov (Bez. Tachov), Ostansicht der Relikte des Hauses Nr. 7 (Aufnahme: Verfasser 2007).

Abb. 5: Pořejov (Bez. Tachov), Profil des Mauerwerks, das die Wand zwischen dem Stall und der Küche bildet – Detail (Aufnahme: Verfasser 2006).

Abb. 6: Pořejov (Bez. Tachov), Relikt der Betongrundmauer der Scheune, Ostansicht (Aufnahme: Verfasser 2006).

Abb. 7: Pořejov (Bez. Tachov), Aussicht aus der Stabilkatasterkarte. Das Anwesen Nr. 7 ist mit dem Pfeil markiert. (Zeichnung: Verfasser 2007).

(Übersetzung K. Matásek)